

Opgave 1 Vlees onder vuur

Bij deze opgaven horen de teksten 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Sinds de jaren negentig wordt er veel gediscussieerd over de intensieve veehouderij. Beelden van ruiming van koeien, varkens en geiten na het uitbreken van dierziektes zoals BSE (gekkedoeienziekte), varkenspest en mond- en klauwzeer, maken veel emoties los bij burgers. Volgens sommigen zouden mensen daardoor zelfs minder vlees gaan eten (tekst 1). Eind 2009 laaide de discussie over de veehouderij opnieuw op, nu na de uitbraak van Q-koorts onder geiten. De vraag daarbij was ook of bij de aanpak de economische belangen zwaarder hebben gewogen dan de volksgezondheid (tekst 2). Verschillende belangengroepen en de Partij voor de Dieren proberen het dierenwelzijn op de politieke agenda te zetten, met wisselend succes (tekst 1 en 3).

Lees de regels 1 tot en met 34 van tekst 1.

Voorheen kwam de intensieve veehouderij en de vleesproductie vrijwel alleen positief in het nieuws: het ging dan bijvoorbeeld over de modernisering van het agrarische bedrijf, bedrijfsuitbreidingen en exportgroei. Tegenwoordig wordt telkens ingezoomd op de negatieve aspecten van vlees en veehouderij: de gevolgen voor het milieu, dierenwelzijn en de volksgezondheid. Hier is niet alleen sprake van 'selectieve perceptie' door sommige media, er is sprake van een algemeen veranderde kijk door de media.

- 1p 1 Van welk begrip uit de communicatiewetenschappen is 'het vanuit een ander perspectief berichten over vlees en de veehouderij door de media' een voorbeeld?

Lees de regels 35 tot en met 69 van tekst 1.

De auteur vraagt zich af welke invloed de dierenrechtenbeweging gehad heeft op de trendbreuk in de vleesconsumptie en de aandacht voor dierenwelzijn in de politiek. Erno Eskens maakt daarbij een onderscheid tussen radicale activisten en organisaties als 'Varkens in Nood'.

- 2p 2 – Op welke machtsbron is de strategie van de radicale activisten gebaseerd? Geef bij deze machtsbron een bijpassend citaat uit de tekst.
– Op welke machtsbron is de strategie van Varkens in Nood gebaseerd? Geef bij deze machtsbron een bijpassend citaat uit de tekst.

Lees de regels 70 tot en met 78 van tekst 1.

Het Europees grondwettelijk verdrag bevat een bepaling over de rechten van het dier. De dierenrechtenbeweging hoopt dat dit het begin is van meer diervriendelijke regels door de Europese Unie, ook op het gebied van het vee in de bio-industrie. Alle lidstaten zijn immers op een aantal beleidsterreinen verplicht hun wetten aan te passen aan de Europese regels. Ook de bio-industrie valt hieronder.

- 2p **3** Op grond van welke hoofdtaak van de Europese Unie is het vaststellen van regels of richtlijnen op het gebied van vee in de bio-industrie in handen van de Europese Unie gelegd? Licht je antwoord toe.

Het wetsontwerp om de nertsenhoudery te verbieden “wacht nog steeds op goedkeuring van de Eerste Kamer”.

- 1p **4** Welke rechten bij de mede-wetgevende taak heeft de Tweede Kamer wel en de Eerste Kamer niet? Kies uit één van de volgende antwoorden:
A recht van amendement en recht van initiatief
B recht van amendement en recht van interpellatie
C recht van initiatief en recht van interpellatie
D recht van motie en recht van interpellatie

Om een wetsontwerp aanvaard te krijgen, is de toestemming van beide kamers nodig. Waar de Tweede kamer vooral oordeelt over de politieke inhoud, wordt de Eerste Kamer geacht ook op een aantal andere punten te letten.

- 1p **5** Noem één punt waarop met name de Eerste Kamer een wetsontwerp beoordeelt.

Lees de regels 79 tot en met 97 van tekst 1.

In de tekst wordt de rol van de Partij voor de Dieren genoemd bij het onder de aandacht brengen van dierenwelzijn. Zelf gaf Marianne Thieme in een interview met *de Volkskrant* (december 2009) aan dat de Partij voor de Dieren geen single-issue partij is. “Maar ja, we waren niet in de Kamer gekomen, als we Partij voor de Duurzaamheid hadden geheten”, aldus Thieme.

- 3p **6** – Bij welke politieke stroming is de Partij voor de Dieren in te delen?
– Geef een uitgangspunt van deze stroming
– Ondersteun je keuze met een gegeven uit tekst 1.

Dierenwelzijn staat volgens de journalist hoog op de politieke agenda. Er is een aantal factoren dat ervoor kan zorgen dat een maatschappelijk probleem op de politieke agenda komt.

- 2p **7** Noem twee factoren die ervoor hebben gezorgd dat dierenwelzijn hoog op de politieke agenda staat.
Koppel elk van beide factoren aan een gegeven uit tekst 1.

In 2007 verspreidde de Q-koorts zich in Nederland. Het leidde eind 2009 tot het ruimen van geiten en schapen en verplicht vaccineren van dieren. Door de ziekte zouden in 2009 zes mensen overleden zijn en werden bijna 2300 mensen ziek.

Lees tekst 2.

De Q-koorts heeft geleid tot veel maatschappelijke deining en het instellen van een onafhankelijk onderzoek naar het beleid dat is gevoerd door de betrokken ministeries bij de aanpak van Q-koorts.

Het politieke besluitvormingsproces kan beschreven worden met het politieke-systeemmodel. Het onderzoek naar het Q-koortsbeleid kun je indelen in één van de fasen van dit model.

- 2p **8** Binnen welke fase van het politieke-systeemmodel zal het in de tekst genoemde onafhankelijke onderzoek naar Q-koortsbeleid zich afspelen? Licht je antwoord toe.

Zie de regels 14 tot en met 35 van tekst 2.

In een situatie waarin een besmettelijke dierziekte een gevaar oplevert voor de volksgezondheid – wat het geval is bij Q-koorts – kan sprake geweest zijn van het bestuurlijke probleem van ‘verkokering’.

- 2p **9** – Geef eerst de betekenis van het begrip ‘verkokering van beleid’.
– Geef een citaat uit tekst 2 dat zou kunnen wijzen op het bestuurlijk knelpunt van ‘verkokering’.

- 2p **10** Welke twee hoofdtaken van de overheid staan in het vraagstuk over Q-koorts op gespannen voet met elkaar? Licht je antwoord toe.

Lees tekst 3.

In 2006 is het burgerinitiatief ingevoerd. Met een burgerinitiatief kan iedere burger met behulp van minimaal 40.000 steunbetuigingen, de Tweede Kamer verzoeken om een voorstel te bespreken en er een standpunt over in te nemen. Met het burgerinitiatief van Milieudefensie kwam voor het eerst in de parlementaire geschiedenis een voorstel vanuit de samenleving direct op de politieke agenda.

- 2p **11** – Wat is representativiteit?
– Leg uit dat het burgerinitiatief van Milieudefensie kan worden beschouwd als een signaal van een gebrek aan representativiteit.

Zie tekst 3.

In toenemende mate vervullen pressiegroepen zoals Milieudefensie, functies die voorheen vrijwel alleen door politieke partijen vervuld werden.

- 4p **12** Welke twee politieke functies vervult Milieudefensie met het burgerinitiatief? Geef per functie het betreffende citaat uit tekst 3.

Het CDA behoort als christendemocratische partij tot de confessionele stroming. Hoewel het CDA uiteindelijk een andere keuze maakt, passen de hervormingsvoorstellen van Milieudefensie bij een van de uitgangspunten van deze stroming.

- 2p **13**
- Welk uitgangspunt van het CDA wordt bedoeld?
  - Leg uit dat de hervormingsvoorstellen van Milieudefensie passen bij dit uitgangspunt.

Zie de teksten 1 tot en met 3.

Het vraagstuk van de intensieve veehouderij en dierenwelzijn is een politiek probleem en staat op de politieke agenda. De omgeving van het Nederlandse politieke systeem beïnvloedt de politieke besluitvorming. In de teksten is een aantal van deze omgevingsfactoren te herkennen.

- 2p **14**
- Noem twee omgevingsfactoren die van invloed zijn op de politieke besluitvorming over 'bio-industrie en dierenwelzijn'.

Opgave 1 Vlees onder vuur

tekst 1

Veel ruimingen, minder dieren op het bord; de jaren nul (2000-2009) vlees onder vuur

Ja, het is dramatisch, het ruimen van tienduizenden geiten wegens de Q-koorts, net deze week, in de aanloop naar de Kerstdagen, als daverende
5 afsluiting van het decennium. Hoe schokkend ook, verrassend zijn de vernietigingspraktijken niet meer. Ze bepalen steeds meer het beeld van de intensieve veehouderij, die balanceert
10 op een wankel koord tussen hoge productie en lage kostprijs enerzijds en problemen met gezondheid, dierenwelzijn en milieu anderzijds. De vele deuken die het imago van de vleesindustrie in ruim tien jaar opliep, bleven niet zonder gevolgen. Bij ieder 'incident' klonk in vele huiskamers de verzuchting: "Nu stop ik echt met vlees eten." En, opmerkelijker: er waren
20 mensen die de daad bij het woord voegden. Sinds de Tweede Wereldoorlog was de vleesconsumptie in Nederland alleen maar gestegen, tot 88,6 kilo per persoon in 1996. Toen kwamen de bungelende kadavers van BSE en varkenspest, en begon de vleesconsumptie te dalen tot 84,7 kilo per persoon in 2008. Niet spectaculair, maar onmiskenbaar een trendbreuk in
30 een periode van toenemende welvaart. En of het nu was wegens het dierenleed, wegens het klimaat of wegens de gezondheid, al met al gebeurde er iets bijzonders: (veel) vlees eten is uit.
35 Het is de vraag hoe groot de invloed van het opkomende dierenrechtenactivisme op die trendbreuk is geweest. Een kleine groep activisten zorgde sinds eind jaren negentig voor een
40 ongekend aantal, vaak gewelddadige acties tegen nertsenfokkers, proefdier-

bedrijven, veetransporteurs en bedrijven en personen die direct of indirect bij die activiteiten zijn betrokken.
45 Volgens Erno Eskens, filosoof en bestuurslid van de stichting Dier en Recht heeft het radicale activisme averechts gewerkt. "Politici doen alles om niet geassocieerd te worden met de ideeën van de dierenactivisten."
50 Meer resultaten boekten organisaties als Wakker Dier en Varkens in Nood, aldus Eskens. "Al was het maar door de overheid te wijzen op schendingen van bestaande wetten voor bijvoorbeeld veetransporten."
55 Zowel Wakker Dier als Varkens in Nood werd eind jaren negentig – geen toeval – opgericht. Voor het eerst namen
60 organisaties het nadrukkelijk op voor de miljoenen productiedieren in Nederland. Varkens in Nood richtte zich meer op 'ons soort mensen', door het inschakelen van bekende 'ambassadeurs'
65 als Youp van 't Hek en Robert Long. Varkens in Nood bracht de 'onnodigheid' van het castreren van biggen en misstanden in veetransporten via de media onder de aandacht.
70 De dierenrechtenbeweging in het algemeen boekte enig succes. De Europese grondwet bevat voor het eerst een – weinigzeggende – bepaling over de rechten van het dier. In Nederland kwam een wetsontwerp om de nertsenhouderij te verbieden door de Tweede Kamer (maar wacht nog steeds op goedkeuring van de Eerste Kamer). Uniek in de wereld was de verkiezing van de Partij voor de Dieren in het
80 parlement, in 2005, met twee zetels. De partij van Marianne Thieme bereikte

85 weinig concreets maar boekte toch een groot succes: het dierenwelzijn, ook van het vee in de bio-industrie, staat hoog op de politieke agenda. Zowel in 2008 als in 2009 was Thieme het Kamerlid dat de meeste schriftelijke vragen stelde.

90 Wat daarbij hielp was de conclusie van de Wereldvoedselorganisatie FAO in 2008 dat de veehouderij goed is voor 18 procent van de uitstoot van broeikasgassen. Met andere woorden: de veehouderij is funest voor het klimaat – dat andere grote thema van het laatste decennium.

naar: Caspar Janssen en Gerard Reijn, de Volkskrant van 24 december 2009

tekst 2

Kamer eist onderzoek naar beleid Q-koorts

5 De Tweede Kamer steunt de motie van regeringspartijen PvdA en CDA voor een onafhankelijk onderzoek naar Q-koorts. Drie jaar beleid moet onder de loep.
10 Met zalvende woorden probeerden de CDA-ministers Gerda Verburg (Landbouw) en Ab Klink (Volksgezondheid) de Tweede Kamer te overtuigen dat volksgezondheid altijd bovenaan hun prioriteitenlijstje heeft gestaan in de strijd tegen Q-koorts. Maar zelfs de coalitiegenoten waren niet overtuigd. Het probleem zit volgens Kamerlid
15 Harm Evert Waalkens (PvdA), indiener van een motie tot onafhankelijk onderzoek naar Q-koorts, in de competentiestrijd tussen Volksgezondheid en Land-

20 bouw. De minister van Volksgezondheid is verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten bij de mens en de minister van Landbouw is verantwoordelijk voor de bestrijding van ziekten bij dieren (...).
25 Een onderzoekscommissie moet duidelijkheid scheppen over de aanpak van Q-koorts sinds de ziekte in 2007 in Nederland aan een unieke opmars begon. De commissie moet vrij toegang
30 krijgen tot betrokken personen en relevante documenten, en vooral onderzoeken hoe de communicatie is geweest tussen de beide ministeries en
35 VWA¹⁾ of GGD²⁾.

naar: Hans van der Lugt, NRC Handelsblad van 11 december 2009

noot 1 VWA = Voedsel en Waren Autoriteit

noot 2 GGD = Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst

tekst 3

„Open debat over bio-industrie onmogelijk”

De Tweede Kamer besloot vorige week het burgerinitiatief van Milieudefensie over de intensieve veehouderij op de agenda te zetten.

5 Het burgerinitiatief van Milieudefensie, genaamd ‘Stop fout vlees’, verzoekt de politiek om de intensieve veehouderij te hervormen door onder andere te kiezen voor een veehouderij zonder dierenleed en zonder milieuvervuiling.

10 Daarmee is niet gezegd dat de Kamer de voorstellen van de milieuclub overneemt. Integendeel. „Dat zou funest zijn voor de agrarische sector.”

15 „Er is onvrede in de samenleving over de intensieve veehouderij”, concludeert Wouter van Eck, campagneleider landbouw en voedsel bij Milieudefensie. „We zonnen op een manier om die onvrede onder de aandacht van de politiek te brengen. Het burgerinitiatief kwam als geroepen.”

20 „Het burgerinitiatief is een nieuw instrument en ik hoop op een open

25 dialoog met alle politieke partijen. Ik verwacht dat ze op een frisse manier naar het onderwerp zullen kijken.” De nestor van de Tweede Kamer, SGP-fractievoorzitter Van der Vlies, is daar niet zo optimistisch over (...). De SGP'er wil het burgerinitiatief wel „zo objectief mogelijk benaderen. We moeten de burgers niet nog meer frustreren; dan maak je de kloof tussen burger en

30 politiek alleen maar groter.” Eén van de mogelijkheden die een burgerinitiatief biedt, is de burger politiek betrokkener te maken.

35 Fel verzet kan Milieudefensie ook verwachten van het CDA. De voorstellen van Milieudefensie „mogen niet, werken niet en zijn niet nodig”, aldus Kamerlid Koopmans. De milieuorganisatie koerst aan op een toekomst zonder boeren,

40 stelt hij. „Een halvering van de vee-stapel zonder haalbare compensatie van boereninkomens brengt armoede op het platteland.”

45

naar: Kees de Groot, Reformatorisch Dagblad van 2 mei 2007